

alte Nr. 17

- 1) Pfeffrad, C.
- 2) Carpizow, B.

N. VI. 49.

I. N. J. A.
INTRODUCTIONIS AD LOCOS
Theolog. B. Chemnitii,
DISPUTATIO II.

Ex quâ

De

TRACTANDI RATIONE

IN SINGULIS LOCIS ADVERTEN-
DA ET NOVEM CAUTELIS COM-
PREHNSA,

Præside

JOH. BENEDICTO CARPZOVV SS. Theol.

Licentiato, Profefs. Publico & ad D. Thomæ
Ecclesiastæ;

Respondente

M. GEORGIO Lehman / Belgrâ-Misn.

XII. Januar. Anni 1648.

disputabitur.

LIPSIAE,

Typis HENNINGI CÔLERI.

INTRODUCTIONIS AD LOCOS
 THEOLOGICI B. CASSIANI
 DISPUTATIO II.

Ex off.
 D. C.

TRACTATUS RATIONE
 IN SINGULIS LOCIS ADVERTEN-
 DA ET NOVA CAUTELA COM-
 PENSATA

JOH. BENEDICTO CARPEOVV S. J. AUCT.

Incensio, Prof. Pub. et D. Thom.

L. P. P. P.

L. P. P. P.

M. GEORGIO P. P. P. P.

M. P. P. P. P.

M. P. P. P. P.

CAP. III.

De Tractandi Ratione in singulis Locis ad-
vertendâ & Novem cautelis compre-
hensâ.Disp. II.
Respondent.
M. Georgio
Lehmann
Belgrâ-Mis.I. Status controversiæ & genuina thesis, ante o-
mnia, determinari & observari debet, p. 33,

§. 1. Ut scilicet *Fallacia ἐπιπορευτικῆς* devitetur & non sup-
ponatur aliud, de quo in præsentî, nulla lis ac controversia est.
Illustrat hoc *Chemnitius* à periculo neglectus hujus moniti, non
obscuro ex duobus capitibus; Uno inter nos & *Papistas*, altero inter
Nos & *Cinglianos* controverso. Ubi, quantum ad posterius attinet,
adverti debet, *Chemnitium* non negare *Omni* præsentiam, carnis
Christi, aut de eâ disputare noluisse, quando loco allegato nota-
vit, *Cinglianos* in re Eucharistica veram Controversiam, quæ est
de præsentia corporis Christi juxta verba institutionis, dolose oc-
cultare & plurimum verborum de ejusdem corporis ubiquita-
te perdere; ut quidem *D. Franck* in *Stab der (Calvinschen) War-
heit* §. 57. lit. E. 2. pervertit hæc verba. Non ita est. Ostendere
vult *Chemnitius*, (accerrimus assertor ac defensor Majestatis di-
vinæ carni Christi communicatæ, ac *Omnipræsentis*, ut ex
libro ejus de *duabus naturis in Christo* cap. 30. pag. 521. seqq. mani-
festum est,) fraudem *Cinglianorum*, in hoc maximè præcæteris
conspiciam, quòd Controversiæ Sacramentariæ substituunt ali-
am, eamque odioso, & ut *B. Selneckerus* in præfat. allegati libri *Che-
mnitii* appellat, portentoso ubiquitatis vocabulo designent, cum
alibi, in Loco scilicet de persona Christi, de hoc Controversiæ capite
disputetur, & in præsentî tantùm quærat, de corporis Christi
vera ac reali præsentia, prout quidem ejus fundamentum proxi-
mum est *Voluntas Christi, in Verbis Institutionis* expressa.

227
§. 2. Circa status determinationem etiam advertere licet, quibus *phrasibus & modis loquēdi* prisca Ecclesia eum olim expresserit, & quā sæpe unius saltem extremi, in orthodoxi cujusdam dogmatis propugnatione rationem habuerit, non attento altero, de quo quia motum nondum id fuerat, nec cogitavit. Factum hinc est, ut incautē quandoque de uno ac altero *puri Doctores* locuti fuerint, quod postea ad suas traxerunt partes adversarii, eoque suum virus consperserunt ac in crustarunt. *Basilii in Epist. XLI. quæ T. II. Operum fol. 24. edit. Basil. 1565.* habetur, ad *Maximum Philosophum* pulchrâ similitudine hoc declarat, quando de *Dionysii* scriptis ita pronunciat: *Non omnia hujus Viri laudamus. Nam ipse, quantum nobis liquet, primus hominibus impietatis istius Anomiana, quæ jam passim obstrepat, seminaria objecit, causam verò hujus non puto animi malitiam esse, sed quod vehementer cupit obliuari Sabellio. Soleo itaq; illum similem estimare plantatori cuiquam, qui recentis planta correcturus aversionem, ita immoderatè illam detorqueat, ut à medio aberret & ad contrarium latus ramulum abducatur. Tale quid & ab hoc Viro factum deprehendimus. Cùm enim vehementer impietati Libyanæ resisteret, non observavit, quàm in contrarium malum nimio contendendi studio abduceretur. S. Augustinus ipse in Retractionibus suis confitetur, contra Manichæos sæpe se asseruisse, quod in Controversia cum Pelagianis coepta, inflexione quadam & commodiore explicatione indigeret, Et *l. 1. contra Julianum*, ad antiquorum scripta sibi objecta, respondet: *Pelagianis nondum litigantibus securius loquebantur.**

§. 3. *Chemnitius* præsentis Ecclesiæ fatum a Negat, ubi propter Pontificios de *Justificatione & Gratia* paulò aliter cogamur loqui, atque *Augustinus contra Pelagianos* locutus fuerit. Et nos Controversias *Tübingensem & Rathmannianam*, quarum illa de Majestatis carni Christi communicatæ universali ac perpetuo exercitio, in Exinanitionis statu; *hæc de formali*, ut vocant, *Scripturæ Sacre*, inter nostros Theologos, paucos ante annos mota & reciprocata fuit, in exemplum Cautelæ hujus sistimus; ubi multa *precedentium Theologorum* dicta & asserta justæ explicationis indiga, multum negotii, *recentioribus Theologis* fecerunt.

II. Te-

II. *Testimoniorum Scriptura* ceu sedium fundamentalium Status Controversiæ seu *νεωμύνης* ritè formati, cautè haberi debet ratio; in eorundemque tùm *selectu*, tùm *explicatione & applicatione*, tùm *vindicatione* accuratè procedendum. p. 35.

§. 1. In *selectu* propria & perspicua testimonia prevalere debent obscurioribus & paradoxis; Nec enim ingenii ostentatio hic locum habet, sed pia simplicitas; piscatoria illa, ut à *Chemitio* nostro appellatur, primas obtinere debet partes. Unde in *ἑρπύρα πααδέας* Christianæ seu *ordine Catecheseos*, primò attendi debent illa dicta, quæ in Nov. Test. clarius & evidentius testimonium ferunt de mysteriis fidei. Quod quidem non ita exclusivè intellectum volumus, ac si cum *Photinianis* Veteri Testamento derogare, ejusque divinam & perpetuam auctoritatem infringere: aut cum *Arminianis* latitudinem fidei in Nov. Test. præ Patriarcharum fide asserere, ac inficiari vellemus, doctrinam nostram, prout in *Aug. Confess.* à nostra Ecclesia comprehensa est, ex Ver. Test. demonstrari posse: Sed hæc mens ac sententia est nostra: plerosque fidei Articulos *litteris clarioribus* extare in Nov. Test. quàm in Ver. Test. ubi obscuritatem viva vox *Ἰεδορι*, quæ tum viguit, supplere & multa paulò obscurius dicta explicare potuit ac debuit. Et omninò dicta *evidentiora*, quæ instar *lapis* sunt, primò locò proponi, difficiliora verò ex Clarioribus illustrari, ordo doctrinæ etiam in Scripturâ S. præscriptus, *Ebr. V. 12. 13. seq. I. Cor. III. 2. seq.* exigit: Quæ etiam mens est nostri *Chemitii*, quam ita exponit: *Testimonia inde usque ab initio Ecclesiæ peccantur, etiamsi sæpè videantur obscuriora, ut certi simus, omnibus temporibus, statim ab initio sonuisse in Ecclesia illam vocem doctrinæ. Deinde illis obscurioribus subiungantur quæ magis sunt perspicua: ut consideretur illa dispensatio, quomodo in Scriptura, doctrina de articulis fidei progressu temporis subinde sit illustrius exhibita & proposita.*

Et in illa serie testimoniorum veniendum tandem est ad ea, qua clarissima sunt, & qua labefactari nullo modo possunt.

§. 2. Et quando ita in promptu sunt testimonia, tanquam propriæ sedes horum vel illorum dogmatum, non sufficit, si nuda eorum verba recitemus, sed diligenter ostendendum est, quomodo & quâ ratione adhibeantur, an ad confirmationem dogmatum, an verò ad *ἀντιθέσεων refutationem*, & ipsi testimoniorum nervum ex grammatica vocabulorum significatione, tum circumstantiis textus eruendi ac explicandi.

§. 3. In textuum ab Adversario objectorum vindicatione non minor cautio adhibenda est, ubi (1.) ex antecedent. ac consequent. (2.) ex contextu ipso (3.) ex parallelis Locis, & (4.) ipsâ phrasi textus, ostendi debet, quàm impiè textum torqueat adversarius, & quàm alienum sit, quod ex textu fluit, ab eo, quod textui infarcire voluit ille.

III. Expedi etiam non parum, si in singulis locis *breves regulae* formentur, quæ summam doctrinæ non modò brevibus complectantur verbis, sed etiam iudicium de totius Loci doctrina gubernent. p. 36.

§. 1. Sicut enim in omnibus disciplinis breves rerum præceptiones usu veniunt suo, quæ convenientibus declarationibus ornantur, & debitis limitationibus restringuntur, & omnium recte sentientium iudicio, solidioris eruditionis & doctrinæ fundamenta sunt ac velut anima, quæ per omnes illarum disciplinarum artus quasi diffusa, totam istam molem dirigit & agit. *J*us suas regulas juris, *Medicus Hippocratis Aphorismos* habet: ita nec Theologia eo subsidio privari debet, cujus beneficiò ad ipsa adyta doctrinæ penetrare, & feliciter de controversiis motis iudicare licet.

§. 2. Optimè & convenienter, norma recti iudicii Theologici, à *Dn. Chemnitio* e jusmodi regulæ appellantur. Si enim ut ipse monet (1.) fundamentum habent immotum & ex ipsa Scriptura sunt

sunt desumptæ, (1.) rectè intelliguntur & suis limitationibus ac cautelis exornantur, (3.) rectè applicantur & ad suum usum accommodantur, instar *Canonis* sunt, à quò intellectus noster in Theologica ritè rectè que agnoscenda, dirigitur, & ab omni errore ac lapsu iudicii præservatur.

§. 3. Harum regularum perpetuus usus apparet in *Patrum* Scriptis, præsertim ubi de mysteriis fidei agunt, & vel contra hæreses pugnant, vel articulos fidei explicant; quas fideliter notavit noster *Chevnitius* passim ad singulos Locos, prout infra cognoscemus, ac collegit *D. Finckius* in *quatuor regularum Theologicarum Centuriis*.

IV. Grammatica *vocabulorum enarratio* planè non negligi debet, sed cautè eorum notari (1.) *variatio*. (2.) *vindicatio*, (3.) *peculiaris ratio*.
pag. 36.

§. 1. Non judicandum est, leve ac puerile hoc studium esse, Ecclesia enim, ut noster *Chevnitius* T. 2. L.T. art. de *justif* p. 549. & 622. optimè monet, non gignit nova dogmata, sed quæ tradita & patefacta sunt voce divinâ, scrutatur, discit & accipit. Sicut autem res ipsæ in Scriptura patefactæ sunt voce divinâ in verbò: ita eadem rectè intelligi non possunt, nisi ex verâ & genuina significatione verborum, quibus Spiritus S. usus est in doctrina cœlesti. Nec agitur hic de *bello* (ut vocant) *grammaticali*, sed in præcipuis Locis doctrinæ quantum erratur in verbis, tantum etiam de rebus ipsis amittitur. Nimirum τὰ ἐν τῇ φωνῇ ἐστὶ σὺμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ πραγμάτων, ut *Aristoteles* περὶ ἑρμηνείας docet: hoc est, vocès sunt notæ conceptuum & characteres mentis: imò juxta *Damaso* l. 1. *Oribod. Fid. cap. 17.* ἄγγελοι νοήματ' internuntia conceptus: non igitur de divina veritate nobiscum communicata, aliunde judicare possumus, quàm ex verbis ac vocibus, quibus quò strictius inhæretur, eò rectius & convenientius à nobis apprehenditur id, quod in mente sua concepit Deus de hoc vel illò dogmate, nobis ad salutis nostræ necessitatem commu-
nicato.

§. 2. Non autem unius generis sunt *vocabula*, quæ in Articulorum fidei explicatione, usu venire solent, sed in *triplici differentia*, uti h. l. *Chebnirius* noster tradit, & *T. Z. L. T. art. de Jusfif. cap. 4. pag. 622.* idem repetit. Quædam sunt *Vulgaria*: quædam *Scriptura propria* seu *purè Biblica*: quædam vero *Ecclesiastica*.

§. 3. *Vulgaria* sunt, quæ ex communi consuetudine loquendi sumta, beneficio linguarum, judicari possunt ac debent, qualia sunt *εὐαγγέλιον, λύτρον* &c. *Εὐαγγέλιον* enim ex Grammatico suo & communi usu, lætum nuncium seu sermonem res bonas ac lætas nunciantem, uti *Isidorus l. VI. cap. 2.* etiam notavit, significat, ab *εὐ* & *ἀγγέλλειν* vel *ἀγγελία*, ex quo etiam vox hæc æstimari debet, præsertim ubi in Scriptura Sacra, imprimis vero in art. de discrimine Legis ac Evangelii, occurrit, sicuti *Luth. in præfat. germanica Nov. Test.* id observavit. Unde *Chrysost. Homil. I in Matth. fol. 5.* Oratoriâ hypotyposi eleganter exponit, quemodo antiquum prælium repente dissolutum, Diaboli concussus, Demones cum tremore fugati, spolia erepta &c. & mittantur nuncii in omnem terram, nunciantes lætam liberationem. *Λύτρον* ex communi suo usu & grammatica originatione, sonat *Solutorium* seu precium, quod pro redemptione dependitur, *πᾶσι & λύει*, eò quòd captivi, qui vinculis tenentur, solutorio præstito & exhibitò solvantur, & liberi demittuntur. Ita apud *Livium, Xenophontem, Lucianum* sumitur; ita in *Bibliis*, LXX. Ebræas voces פֶּדְיָה, הִלְוָה, וְקָרָה vertunt, ut præ aliis *Martinus in Lexico fol. 1742.* annotavit, & *Phoriniani* neque ex sacro, neque ex profano scriptore, in hanc usque horam, exemplum proferre potuerunt, in quo aliter vox *λύτρον* acciperetur. Et ex communi usu, hæc vox æstimari debet, quando textus *Matth. XX, 28. I. Timoth. II, 6.* similesque alii, qui sudes in adversariorum oculis sunt, explicandi & vindicandi veniunt.

§. 4. *Purè Biblica* seu Scripturæ propria *vocabula* sunt, quæ quidem & alibi extra Scripturam apparent & usurpantur, sed tamen Scriptura ita ad suam rem eadem inflexit, ut de eorum sen-

sensu ac usu, non nisi ex Scripturæ phrasi & Spiritus S. linguâ, minime verò ex aliis scriptis ac linguis, judicari possit. Exempli loco Chemnitius adducit vocabula *Justificationis* & *Gratiæ* & Iac. I. 2. *Loc. Theol. pag. 62. & seqq.* ostendit, quantum impossibile fuerit *Augustino* & aliis multis, & quam miserè hallucinati fuerint illi omnes, qui non ex idiomate Biblico, sed communi usu & Grammatica derivatione, de his vocabulis judicare voluerunt. Interea non negat, sed pluribus etiam demonstrat *p. 625.* etiam in profanâ literaturâ Biblicum significatû vocula *Justificationis* occurrere, ut absque omni culpa & merito hoc nomine à *Beccano* in *tract. de Justif. c. 2. quest. 5. n. 9.* notatus & tractatus fuerit.

§. 5. *Ecclesiastica* tandem vocabula sunt, quæ nec ex communi usu aut originatione Grammatica derivari possunt, nec ex Scripturæ idiotismo, sed ab Ecclesia, gravi consilio recepta sunt propter tergiversationes & calumnias hæreticorum, ut: *εὐδοκία* *Ⓞ*, *Sacramentum* &c. De vocabulo *εὐδοκία* *Ⓞ* infra in *L. de Trinitate*, prolixè agit *Chemnitius p. 190. seqq.* De *Sacramenti* autem voce etiam planè apertum est & clarum, eam esse *ἀγαθόν*, & in eo sensu, qui *Loco de Sacramentis*, prout ille suum etiam in systemate Theologico locum tenet, proprius est, non nisi apud Ecclesiæ Doctores reperiri, ex consuetudine loquendi ab Ecclesia receptâ, uti *Chemnitius in Examine Concilii Trid. part. 2. fol. 200.* id luculenter ostendit. Nimirum termini hi & vocabula primò privatim à quibusdam Doctoribus usurpari cæperunt, per humani elogii inopiam & facilioris doctrinæ causâ, ut *August. in Epist. V. ad Marcellum* loquitur, ad id inductis: Deinde verò communi consensu, universali Ecclesiæ arriserunt, non quidem temerè, sed gravissimis consiliis antecedentibus, & per incumbentem necessitatem; quæ quidem non *absoluta* & *simplex* fuit, quasi absque illis phrasibus non potuisset tradi fides Christiana, & dignosci *εὐδοκία*; sed *hypothetica*, aliàs *necessitas expedientia* dicta, quòd beneficium horum receptorum vocabulorum asserta veritas cœlestis rotundius declarari & ab erroribus discerni potuerit.

§. 6. Diligenter porò vocabulorum ratio habenda venit, prout quidem illa *in abusum* tracta sunt; ubi depurgari debent ab
omni

omni *causa* *Christi* & impuritate. *Chemnitius* hoc monitum illustrat vocabulis *Justificationis*, *Gratia* & *Sacramenti*, *Augustinus* vocabulum *Justificationis*, per remissionem peccatorum, quandoque quidem recte explicat; sed tamen quandoque verbo *sanctificare* deceptus, ad ejus similitudinem id inflectit & Catachresticè de collatione novarum qualitarum, motuum & actionum exponit, ut observavit bene *Chemn. T. 2. L. T. de Justif. p. 622. & 623.* Ita *Gratie* vocabulum variis ambiguitatibus involutum fuit, uti itidem *T. 2. pag. 721. & seqq.* *Chemnitius* exponit. *Sacramenti* etiam vox ab *Augustino* sæpe ad solum externum elementum seu rem terrenam restringitur, cujus autoritate pessimè abutuntur *Calviniani*, cum tamen *Patribus plerisque*, tota actio Sacramentalis nomine Sacramenti veniat. Hæc vocabula singulis Locis Theologicis propria, sub initium institutionis tractationis vindicari, & ad proprios fontes suos revocari, pristinoque nitore suo restitui oportet, ne simplicioribus hinc imponatur, & incautè eorum occasione, in insuperabiles errorum Syrtes, incidant.

§. 7. Sicuti & summò studiò in id enitendum est, ut *modè loquendi*, quibus & ipsa *Scriptura* & postea gravi consiliò, pia *antiquitas* usa fuit in explicandis dogmatibus fidei, *religiosè* observentur, sancteque *custodiantur*. Est enim diligentia digna piis, propter Concordiam loqui cum Ecclesia rectè sentiente. Philosophi liberas quandoque habent linguas; nobis autem in Ecclesia sobrie est loquendum, de quo *Augustinus l. X. de C. D. cap. 23. p. 605.* piè monuit: *Liberis verbis loquuntur Philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem.* Ad quæ verba *Augustini*, *Ludovicus Vives* bene addit: *Quasi ex religione, ex pietate est, certo genere uti verborum.* Non igitur præter necessitatem multiplicanda sunt vocabula, quin imò cautè abstinendum est à phrasibus & vocabulis minus necessariis, ambiguis ac periculosis, sub quibus adversarii delitescere possunt, & quæ etiam iusta explicacione accedente, difficultates & ambiguitates ac dissensiones pariunt, ac Ecclesiam potiùs turbant, quam

quàm ædificant. Exulet ergò à fidâ rectâque dogmatum fidei tractatione, omne φιλονεικίας καὶ μακροφωνίας Studium; E contra simplicitatem piscatoriam Spiritus S. amplectemur, omnia que ad ædificationem Ecclesiæ dirigamus, nec ided statim has vel illas phrasas in Ecclesiam invehamus, quòd sano sensu excusari & defendi possint. Debemus esse genuini Ecclesiæ filii, & ad ipsius sermonem ac loquelam verba nostra formare; Wie sollen reden, wie unsere Mutter redet.

V. *Definitiones & Divisiones rerum Theologicarum, in singulis doctrinæ Christianæ locis diligenter annotari & evolvi debent.* pag. 37.

§. 1. Non omnibus datum est definire rem ac dividere, sed magnâ circumspectione & judicio hic opus est, uti *Aristot. lib. 2. poster. Analyt.* id docet. Neque enim variæ tantum definitionis & divisionis sunt species, sed & insuper sua attributa habent & propria, quibus non cautè observatis, facillimus lapsus est in earum constitutione; ut bene moneat *Chemnitius, non cujusvis esse tradere formales definitiones, sed satius esse, si definitiones & divisiones ab aliis dextrè traditas venemus & annotemus.*

§. 2. Cautè autem in conditionem ita constitutarum definitionum, inquirendum, ac attendendum est ad (1.) *Scopum & Consilium*, quod sibi met fixerint, qui ita rem definirunt aut dividerunt. (2.) *Controversiam* circa Definitionem ac Divisionem, sive hodiè sive olim motam. (3.) *Definitionum ac Divisionum membra*, in quæ resolvi debent. (4.) *Fundamenta* Scripturæ, quibus singula membra innitantur. (5.) ad aliorum operam, quam huic vel illi rei sive definiendæ sive dividendæ impenderunt, ubi collatio instituti, & quid dissentira lupinis, ostendi potest.

VI. *Consensum orthodoxæ & purioris antiquitatis* etiam in singulis dogmatibus indagare, eumq; à violentia & iniquitate adversariorum cum prudentia & judicio vindicare debet, qui locos Theologicos rectè vult explicare. p. 38.

§. 1. Hujus cautela *Cbennitius* duas prægnantes adfert rationes. Ideo enim hunc laborem non defugi debere scribit, ut *partim* bonæ mentes de perpetuitate dogmatis hodiè in Ecclesia sincera & pura, sonantis, erudiantur ac confirmentur; *partim* vana adversariorum accusatio de novitate retundatur, & ostendatur, nos nihil, quod fidei ab initio tradita repugnet, asserere, nihilque in dogmatibus innovare, sed quæ olim à florantissimis Ecclesiis, & earum Patribus defensa & propagata fuerit, religionem tenere. Aliud enim juxta *Vinc. Lerinensem common. l. c. 27. pag. 436.* est *nova* dicere, Aliud *prisca* novè dicere, ita ut ab erroribus lapsu temporum sequiorum introductis, fides repurgetur ac renovetur, quemadmodum *Lutherus* omnem doctrinæ novitatem à se amotus fuit insigni *apologia T. VII. f. 195.*

§. 2. Ubi diligenter observare debemus, quid per *Consensum antiquitatis* intelligatur, & quæ ac quanta sit *autoritas*, quam illi in dogmatibus fidei asserendis ac explicandis vindicemus.

§. 3. Antiquitatis consensum, *Vincentius Lerinensis* (ita dictus ab Insula Lerine, quæ in Gallia Narbonensis & Italiæ confinio ad littus inter Liguriam & Massiliam sita, hodie *Lerina Sancti Honorati* vocatur, in qua fuit celebre *monasterium* ab Honorato erectum, cujus presbyter & Monachus fuit hic *Vincentius*) in *Comitorio* suo primo, quod ipsemet *tertio post Concilium Ephesinum* anno, se scripsisse, fatetur, *cap. III. pag. 375.* succinctè, & per ejusmodi Traditionem describit, quæ *ubiquè, semper ac ab omnibus* fuerit credita. Atque ita legitimæ traditionis tres notas constituit, *Universalitatem, Antiquitatem & Consensionem.*

§. 4. *Universitas* complectitur non unam tantum aut alteram particularem Ecclesiam ejusque Doctores, sed universam Ecclesiam cum omnibus Doctoribus ac Confessoribus suis, quicumque sunt & haberi possunt, nullo excepto aut excluso, præsertim illis, qui de religione aliquid monumentis tradiderunt in sedibus illis patriarchalibus, *Romana, Constantinopolitana, Alexandrinâ, Antiochena & Hierosolymitana*; in quas Romana quidem citerioribus seculis dominatum sibi arrogavit: illæ verò eundem agnoscere nunquam voluerunt. Ut igitur universalis sit

tra-

traditio, non unius tantum Ecclesiæ, sed totius Catholica Ecclesiæ Doctores ac Confessores requiruntur.

§. 5. Per *Antiquitatem* non quamvis vetustatem intelligimus, sed *primævam*, quæ ab Apostolorum tempore initium sumit. Licet enim quæ præsentis seculi respectu considerantur, vetusta esse queant, ac vel ante mille annos extiterint; tamen ista novitas, quantumvis lapsu aliquot seculorum facta sit vetus, cedit vetustati primævæ, quia sequior est à vetustate, quæ præcessit. Sola igitur prima antiquitas est principalitas ista, (quæ veritati, sicut posteritas à primævitate illa discrepans, mendacitati deputanda est, iudicio *Tertulliani de præser. cap. 31 fol. 210. Edit. Franeker. Vid. Casaub. in præfat. Exercitat.*

§. 6. Quia verò non satis est unum aut plures ex antiquitate aliquid statuisse, ideò *Communis quoque Consensio* circa *dogmata Fidei*, quæ astruuntur, requiritur. Horum nomine illa tantum veniunt, in quibus *omnes conveniunt*, quicquid sit deprivatis opinionibus in nonnullorum librorum obviis, quibus cæteri cœtanei scientes, non contradixerunt. Patescere autem possunt ex *Confessionibus ac declarationibus*, quas Ecclesia olim in *Conciliis* ut plurimum proposuit, aut ex *Doctorem Confessione*. Ad hunc consensum demonstrandum non opus est, (1.) ut continuum singulorum annorum inde ab Apostolis tractum, allegemus, quod quidem *Gretserus in Resp. ad theses D. Hunnii de colloquio cum Pontificis inveniundo cap. 15.* postulabat. Nam rarò hoc accidere posse *Gregor. de Valentia in Analyti fidei l. IIX. c. 8. fol. 119.* fatetur, & paulò post explicat, quinam in consensu Doctorem, omnes omninò Doctores sint æstimandi. *Doctores omnes dicuntur*, inquit, *non mathematicè*, id est, nullo planè excepto sed *moraliter*. Quo quidem pacto omnes esse censentur illi, quorum *autoritatis pondus tantum est, circumstantiis omnibus pensatis, eruditionis, pietatis, multirudinis &c. ut à prudentibus certè eorum solummodò ratio haberi debeat, neglectis cæteris, quasi nihil sint, si cum illis conferantur*. Quinimò ipse *Gretserus* iniquitatem sui postulati agnovit, quando istud deseruit, & pro *annis secula* substituit. Neq; (2.) necesse sed *superfluum* potius est, ut consensum per *singula secula*

à nostris temporibus usque ad Apostolorum ætatem demonstramus, sed sufficit Consensum Patrum ex primis quinque vel ad summum sex seculis deduxisse, ad quem etiam in *Colloquio Wormaciensi* Theologi Protestantium provocarunt, uti *Acta Colloq. Wormat. apud Philipp. Melanch. T. IV. Opp. fol. 546. & Schleid. part. 1. l. 2.* testantur. Si enim prima secula à nostris steterunt partibus, sequentium suffragia rectè poterunt omitti, cum omnes de contrariis quædam religionis disceptantes, hoc admittant, Patres quinque primorum seculorum, quatenus ab Apostolorum ætate invicem concordant, illibata veritatis Doctores fuisse, & præterea fieri non possit, ut ceterorum seculorum Doctores orthodoxi, à primitivæ Ecclesiæ quinque priorum seculorum Doctoribus in quæstione dogmatica, dissentiant. Neque (3) tandem urgeri possumus in consensu hoc ostendèdo, ut *singulorum*, qui in his seculis de rebus sacris scripserunt, scripta monstramus. Patres enim, quos ex seculis illis allegamus, præcipuis per totum terrarum orbem Ecclesiis præfuerunt, aut in illis vixerunt: *Ignatius Antiochiæ in Syria: Gregorius Nazianzenus & Nyssenus in Asia: Justinus, Athenagoras & Dionysius Romæ: Irenæus Lugduni: Tertullianus, Cyprianus, Arnobius, Augustinus in Africa: Clemens & alter Dionysius Alexandria in Ægypto.* Non potest igitur non ex eorum scriptis, Confessionibus ac Symbolis, indubitato constare, quæ iis temporibus in toto terrarum orbe communis religio Christianorum fuerit. Omnes enim fuerunt similes *Lyra*, multas quidem & distinctas chordas habenti, tamen *ἑνὸν ἠχὴν* unum concinnum & prorsus æquabilem concentum emittenti, quæ *Theodoretii in Dial. III. f. 947* de hoc Patrum consensu elegans est similitudo. Inde *Augustinus l. I. contra Julianum Pelagianum T. VII. Opp. f. 939 seqq.* latè probat, dari peccatum originalis ex confessione Patrum: *Irenæi, Cypriani, Reticii, Olympii, Hilarii, Ambrosii, Greg. Nazianzeni, Basilii Magni, Chrysostomi: E. fol. 954.* ostendit, non esse hoc *conspirationem Perditorum*, ut male dico stylo, scribebat *Julianus, nec multitudinem popularem.* Si *Episcopalus Synodus*, scribit *l. II. fol. 989.* ex toto orbe congregaretur, mirum, si tales possent illic facile sedere tot, quia nec isti uno tempore fuerunt.

runt. Sed fideles & multi, excellentiores paucos, dispensatores suos Deus per diversas aetates, temporum locorumq; distantias, sicut ei placet atq; expedire iudicat ipse dispensat. Hos itaq; de aliis atq; aliis temporibus atq; regionibus ab occidente & Oriente congregatos vides, non in locum, quo navigare cogantur homines, sed in librum, qui navigare possit ad homines. Quanto tibi essent isti iudices optabiliores, si teneres Catholicam fidem, tanto tibi sunt terribiliores, quia oppugnans Catholicam fidem, quam in lacte suxerunt, quam in cibo sumserunt, cuius lac & cibum parvis magnisq; ministraverunt, quam contra inimicos etiam vos ruit nondum natos, unde nunc revelamini, aupertissime ac fortissime defenderunt.

§. 7. Auctoritas autem, quam in explicandis ac asserendis dogmatibus fidei, huic Consensui Ecclesiae defert Chemitius, non aestimari debet ex Loco Cause Efficientis, sed testimonii saltem. Non enim Consensus hic, est principium fidei, sive *ἀρχή*, quod praeiorie & independentem ostendit ac proponit credenda; sive *πρότυπον*, quod efficit fidem divinam; sed saltem testimonium, quod de fide, perpetuo in Ecclesia sonante pronunciat, & ministerialiter saltem testatur ac ostendit, quomodo & quam ratione perpetuo ita, & non aliter ex Scripturam, unice credendi causam ac principio fuerit creditum. Etsi verò infallibile ac certum sit hoc testimonium, cum, qui tam consentientis ac perpetui testimonii Patrum fidem elevatum ire velit, is eadem operam omnes literas tollere, totam vitam humanam evertere, & ipsarum etiam scientiarum certitudinem negare necesse habeat; tamen non nisi humana certitudo & infallibilitas est illa, quae non nisi humanam fidem gignit; Unde & nostra fides, quae divina est, in testimonium hoc resolvi non potest, sed in solam Scripturam Sacram, cui non propter aliud sed propter se creditur à fidelibus. Omnes enim conclusiones ac interpretationes Theologicae ex Scriptura deducuntur, & ad illam tanquam ad primam veritatem reducuntur. Nec Cypriano vel alii Doctore iniuria fit, cum ejus quaslibet literas à Canonica Scripturarum divinarum auctoritate distinguimus, ut Augustinus contra Cresconium, cap. 31, fol. 218. T. VII. Opp. disputat. Quia & ipse Augustinus propriis scriptis hoc axioma abjudicat in Pro-

logo l.III. de Trinit. Tom.III. Opp. fol.280. Noli meis literis quasi Scripturis Canonis inservire, sed illis, & quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede: in istis autem, quod certum non habebas, nisi certum intelligere, noli firmum tenere. Quæ verba in Jure Canon. Dist.IX. C. noli, adducta, dum Glossator ita limitat. Leguntur hæc secundum illa tempora, cum adhuc scripta Augustini & aliorum SS. Patrum non erant authentica; merito reprehenditur ab Alphonso à Castro l.II. adversus hereses cap.7. ubi statuit, Esse miserrimam servitutem, sic additum esse sententiæ humanæ, ut non liceat ei ullo modo repugnare, quin imò hæresin esse, velle Scripturas humanas in divinarum ordinem referre.

§. 8. Est præterea *Necessitas* hujus consensus, non *Absoluta* ac *Simplex*, sed *Expedientiæ*, ut *Scholastici* loquuntur, secundum quam necessarium quid dicitur, nõ quod sine eo finis obtineri nequeat, sed quod expeditius ita obtineri possit. Dum enim intelligimus, in hoc vel illo articulo ita pristinam credidisse Ecclesiam, ferventius & acrius redditur studium nostrum, quod articulo huic vel isti impendere solemus, & citius convincitur novitatis adversarius, id quod in *Colloquio Lipsiensi* Lutherus; in *Examine Tridentini Concilii Chemnitius*: in *Controversia cum Hubero B. Hunnius* quæst. & *Resp. de Prædest. Tom. I. Opp. fol. 901.* observavit. Tum demum Consensus hic in disputationibus etiam ut argumentum humanum utilis est locumque suum invenit, si consensum istum adversarius admittat. Si autem contingat, ut ex solis Scripturis sacris secum disputari postulet, & ex Scripturarum tantum testimoniis is convinci velit, utiq; ex solis Scripturis sacris, & non simul ex Traditione adversus illum erit pugnandum, id quod etiam Chemnitius noster in verbis suis §. 11. allegatis, luculenter indicat.

§. 9. *Judicium* in Consensu Patrum, eruendo, etiam adhibendum est, summaque cautio adhibendo. Et quidem noster Chemnitius pag. 38. aciem mentis dirigere jubet, tum ad ipsa Scripta, tum ad modum tractandi dogmata in illis Scriptis observatum.

§. 10. Quod ad ipsa Scripta Patrum attinet, non statim titulo, nomen celebris cujusdam autoris præ se ferenti, est fides habenda, neque simpliciter amplexandum est, quod in ipsis Scrip-
ptis

ptis producitur, cum multa Scripta non sint eorum, quorum nomen in titulo appositum est; multa etiam alias genuina, corrupta & interpolata. Satis perspecta ac cognita est in Ecclesia hereticorum fraus ac dolus. *Arriani* olim sub nomine *Athanasii* scripserunt *litteras ad Constantinum*, ut est in *Apologia Athanasii ad Constantinum*; *Eutychiani* sub nomine *Theodoretii* acerrimi hereticorum impugnatoris scripserunt *Epistolam contra Cyrillum Alexandrinum* jam defunctum, ut *Baron* ad annum Christi 553, annotavit. Multa olim confuta & fucata sub *Clementis* nomine prodixisse, *Euseb. l. III Hist. Eccles. cap. 35. f. 42.* testatur, & *Clementinarum Epistolarum*, inter *Decretales* numeratarum fraudem *Che-mnitius Tom. II. Loc. Theol. pag. 394.* detexit. Ut propterea magna hic cautione opus sit, ne supposititia Scripta pro genuinis recipiantur. Non minus de *corruptione & interpolatione* quorundam Scriptorum res certa est; & verè *Ludov. Vives ad l. XXII. August. de Civit. Dei cap. 8. pag. 693.* notavit, non dubium esse, quin multa fuerint addita ab iis, qui omnia magnorum virorum scripta spurcis suis manibus contaminabant. *Istud non est prætereundum*, scribit *Sixtus Senensis in præfat. l. V. Bibliothec. quod Pamphilius Martyr, Eusebius Casariensis, Didymus & Ruffinus conquesti sunt, videlicet Clementis, Dionysii, Origenis, Athanasii & aliorum nobilium Doctorum scripta plurimum fuisse olim pessimè tractata ab hereticis, qui ut heresibus suis fidem & auctoritatem sub nomine clarissimorum Patrum conciliarent, multa quoque de suis dogmatibus inseruerunt. Memorat Autor Expositionis Symboli, qui Ruffinus esse creditur, fuisse per-versos homines, qui ad assertionem suorum dogmatum, sub virorum sanctorum nomine interseruerint, quæ illi nunquam scripserunt. Propterea integri tractatus sunt conscripti, quibus Pseudepigrapha & Interpolata scripta sunt notata, ut cum delectu legerentur, quales ediderunt in Anglia, Robertus Cocus; in Belgio, Andreas Riverius, in Italia, Robertus Bellarminus. Legi etiam hic possunt Orithodoxi Dd. post Centuriatores Magdeburg. B. Gerhardus in Confess. Cathol. l. i. general. part. 2. cap. 13. à pag. 610. usq. ad pag. 708. D. Dorscheus contra Kircher. p. 83. seqq. D. Danbavver in Christ. eid. p. 247. seqq.*

II. Quan-

§. II. Quando autem jam constat de genuinis Patrum scriptis, ad *ipsum modum tractandi*, cujus in suis scriptis Patres habuerunt rationem, accuratè attendi oportet. Qui enim tractandi modus in *peripateticâ Scholâ* frequentatur, ut nunc *solidè & accuratè* de rebus agi soleat, prout ipsa earum natura postulat, adductis rationibus vernaculis scientificis, & ut Logici vocant, *analyticis*; nunc verò *populariter* illæ tractentur, habito ad captum auditorum respectu, & allatis rationibus communibus; is etiam in Patrum deprehenditur scriptis, quæ propterea non æqualiter fluunt, sive sint *Didascalica*, sive *agonica*, sive *Demegorica*. Singula peculiare aliquid circa modum tractandi, habent. In *Didascalicis* enim scriptis, ubi vel scripturam explicant, vel articulos fidei exponunt, accuratiores quidem Patres quandoque sunt, sed tamen & in his defectus quidam cernitur, cum vel *ex linguarum ignorantia*, aut *vitiosâ Bibliorum versione* error nonnunquam obrepit: vel *literali sensu* posthabito *allegorias* sectantur; vel in capitibus certis nondum controversis *securius* loquuntur & obiter aliquid explicant: vel denique *disimulant*, quæ aliàs minimè probant, ne in receptis sententiis & ritibus vulgo obnitantur. Agnovit hoc Hieronymus l. II. *Apolog. ad vers. Rufinum* f. 755. *Certè, inquit, antequam in Alexandria quasi Dæmonium meridianum Arius nasceretur, innocenter quadam & minus cautè locuti sunt, & quæ non possunt per versorum hominû calumniam declinare.* Eadem ratione Augustinus à Chemnitio citatus l. i. *contra Julianum cap. 2. veteres* exculat, quod de peccato originali & libero arbitrio Pelagianis nondum litigantibus negligentius locuti fuerint. Idem Pater *contra Faustum* l. XX. c. 21. *T. VI Opp. fol. 375.* scribit: *Aliud est, quod docem⁹, aliud, quod sustinem⁹, aliud quod præcipere jubem⁹; aliud quod emendare præcipimus & donec emendemus, tolerare compellimur. Qui cum fructu versari in Patrum lectione volent, semper meminerint, aliter Patres loqui cum didacticis & seriò aliquid tractant, aliter cum obiter & ut ipsi dicere solent dino-voiciv⁹, dum proposito suo serviunt, monuit Casaubonus in notis ad Epist. Gregorii Nysseni ad Ambrosium & Basilissam pag 89. In Agonisticis scriptis & quando Patres cum Antagonistis seu adversariis*

sariis suis congregantur, sæpiusculè accidit, quod *Arhanasius* jam suo tempore animadvertit, ut viris piis in scribendi calore excidant quædam *ὀρθόδοξα*, id est, quæ difficulter excusatione aliquâ purgari queunt. Ita excusat *Basilius Epist. LXIV. ad Ecclesia Neo-Cæsarianæ Doctores*, dictum *Gregorii*, qui in expositione fidei scripserat: Patrem & Filium juxta mentis considerationem duos esse, hypostasi verò unum. Nempe *ὁμοῦσον* pro *ὁμοῦλον* sumsit. Hoc, ait *Basilius*, ὁ δογματικῶς ἀλλὰ ἀγωνιστικῶς ἐν τῇ πρὸς Αἰλιανὸν διαλέξει non dogmaticè, sed contentiosè in disputatione adversus *Ælianum* (Samosatenianum) dictum est. Ita *Orthodoxus* apud *Theodoretum Dial. III. fol. 952. Eranisti* referenti, quod multam in Patrum scriptis divisionem aspexisset, respondet: *Ne agrè tuleris, vehemens enim adversus adversarios contentio in causâ fuit, ut modum excederent &c.* In *Demegoricis* aliisq; *Oratorii* scriptis, Patres itidem non omnia præse atq; juxta dogmaticam rationem, accuratè proferunt; sed *Orationis* cursu & affectus impetu rapti, vel occasione temporum, locorum & personarum adducti, populariter aliquid dicunt, κατὰ τὸν πρῶτον προσηγορίας, ut homines loqui solent. Ita de se ipso fatetur *Hieronymus in fine disp. adv. Helvid. T. I. Opp. fol. 451. Rhetorici sumus, & in morem declamatorum paulisper lusimus.* Hoc discrimen scriptorum si quis advertent, facillè intelliget, quos articulos, & in quibus libris, sincerius tractent ac commodius explicent Patres; & qua occasione aliquando securius loquantur; & quomodo illa dicta commodè juxta analogiam fidei interpretanda sint, uti *Chemnitius* noster monuit p. 38. Plura addere, quia de illis nihil *Chemnitius* monet, noluimus; Legi de *Causelis* pluribus possunt *B. Gerhard. in Meth. Stud. Theol. p. 244. ad 298. & Polyander Batavorum Theologus in Orat. de vera antiquitate ac cautionibus ad Ecclesiasticorum scriptorum lectionem adhibendis, quæ habetur in Synt. agm. Exerc. Theol. p. 273. seqq. Piscator in præfat. Proverb. Salom. ubi causas expositionum variarum Scripturæ, quibus referta sint Patrum scripta, exponit, aliq; plures.* S. 12. Postquam autem consensus *Orthodoxæ Antiquitatis* ita ab eo, qui dogmata fidei tractat, ex suis fontibus cum judicio ac prudenter erutus fuerit, insuper ostendendum erit, quam falsò consensum hunc ad suas partes trahant adversarii, ac ad suos er-

rores stabiliendos detorqueant; ut sic, gloriationis imprimis Papistarum vanitas omnibus appareat, dum clamitant, à suis partibus esse universum chorum Patrum, & in iuria, quam charissimis hisce Viris faciunt, vindicetur, ac econtra ostendatur, tantum abesse, ut Patres pro adversâ hæreticorum parte militent, ut potius toto pectore reclamaverint illis, sicut notavit noster *Chemnitz* & laudabiliter ac egregiè id contra Papistas in *Examine Conc. Trid.* monstravit.

VII. Non in *thesi* autem tantum afferenda veritas est, sed etiam in ejusdem *antithesi* seu oppositam adversariorum sententiam, cautè animadvertendum erit ab eo, qui *Locos* [ut vocant] *Theologicos* tractare ritè cupit. p. 38.

§. 1. Hoc monitum *Chemnitius* noster ex Epistola ad *Tit. c. I, g.* stabilit, ubi Apostolus in Episcopo requirit, *ut potens sit contradicentes convincere.* Duo nò sunt *Doctoris Ecclesie officia*, pro duobus generibus hominum, cum quibus eidem res ac negotiù est; videlicet, *sinceram doctrinam* fidei domesticis proponere; & eos, qui se opposuerunt, refutare ac convincere. *Emerson* (av), non quidem pugnat gladio, sed ut *Hieronymus* exponit, testimoniorum pondere.

§. 2. Fieri autem convictio hæc debet (1.) *dogmaticè* per verè *theses propositionem & confirmationem*, sicut Apostoli proposuerunt eam: (2.) *historicè* & per præjudicia, ubi *antiqua certamina* quoad omnes suas circumstantias diligenter recognosci debent; & collatio ad noviter exorta institui; ac ostendi, nihil novum adversarios hodiè adferre, sed variatis paulisper coloribus, antiquas hæreses ab inferis rursus ab illis excitari. (3.) *Polemicè* etiam refutatio institui debet, & *primò* quidem per nostrorum argumentorum *vindicationem ac exceptionum* adversariorum *dilutionem*; deinde verò per errorum *demonstrationem*, & solidam adversariorum argumentorum *refutationem*. Usus & praxin horum egregiè monstravit ipse *Chemnitius*, uti ex seqq. *Dissp.* id cognoscemus.

8. Do-

IIX. Doctrinarum *distincta* genera, *Philosophicum*, *Legale* & *Evangelicum* cautè distinguenda, & confusio earum omnibus viribus cavenda. p. 39.

& 399.

§. 1. Necessitatem hujus cautelæ ostendit *Chemnitius* ex periculo & turbis, quas fecit confusio dogmatum horum in Ecclesia, & dum nunc rationi ac Philosophiæ nimium abblandiri; nunc Legem & Evangelium confundere cœperunt olim, nec hodiè cessant *Calviniani*, *Photiniani* & *Papistæ*, experimur, quàm fertilis seges sit corruptionum inde descendentium.

§. 2. Non equidem hoc vult *Chemnitius*, dogmata hæc repugnare sibi invicem, & quod in lege verum est, falsum esse in Evangelio; quod in Philosophia verum, falsum esse in Theologia. Non hoc vult accuratus hic Theologus. Saltem *terminos singulis his dogmatibus figit*, qui cautè observari debent & caveri, ne ex applicatione imprudenti confusio distinctorū fiat, sed singula dogmata intra suos fines sanctè retineantur. *Sacrilegii enim vel maximi instar est, humi quærere quod in sublimi debeas invenire.* uti *Minutius Felix* in *Octavio* habet fol. 10. Aliàs quod verum in *Philosophia* est, nunquam fit falsum in *Theologia*; nec contra, quod in *Theologia* verum est, falsum fit in *Philosophia*, sed tantum non-verum. Quia enim *Philosophia* ignorat hoc objectum, saltem *negativè* non *contradictoriè* circa istud versatur. Vide *Diss. de Judic. circa contr. ad in myst. fidei* B. Gerhardi T. II d. sp. *Theol.* p. 1625 & seq. Et taliter etiam cum *Legis dogmate* comparatum est. *Legem inanem reddimus per fidem?* quaerit *Apostolus*, ac respondet: *Abstr. imò legē stābilimus*, *Rom. 3. 31.* Etiam si enim non secundum legem justificemur, & Evangelium longè aliter atq; Lex, nos justificari doceat; tamen non contra Legē justificamur, nec contra Legē ita docet Evangelium. Lex justificat eum, qui strictim observat legem; Hoc non negat Evangelium, sed ostendit saltem, quā ratione justificetur, qui Legem non observat sed peccator est, à Legē accusatus & ad condemnationem postulatus.

9 Sin-

40.

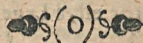
IX. *Singula Loca System. Theologici* ad suum
usum applicari debent, & ostendi, quomodo seriis
exercitiis pœnitentiæ, fidei, invocationis & obe-
dientiæ inservire debeant. p. 39.

§. 1. Ostendit hoc ex fine revelationis doctrinæ cœlestis *Chemnitius* noster: *Non eam ob causam prodiit Filius Dei*, verba gravissima ejus sunt, ex arcanâ sede Patris & revelavit doctrinam cœlestem, ut seminaria spargeret disputationum, quibus ostentandi ingenii causa luderetur: sed potius, ut homines de vera Dei agnitione & omnibus iis, quæ ad æternam salutem consequendam necessaria sunt, erudirentur.

§. 2. Hinc improbat non immerito Studium Theologicum, quod in Theoriâ nudâ saltem versatur, & in artem disputatoriam unice ac solùm abit, ut verè dictum sit: *Theologiam magis consistere in affectu, quàm in cognitione.*

§. 3. Licet enim fieri possit, ut Theologus accuratus & doctus quandoque malus sit Christianus & hypocrita, uti exemplo *Bileami Num. XXVII, 22.* id manifestum est, tamen gratiosâ Spiritus S. præsentia semet privat ejusmodi homo, & multorum scandalorum pararius est. Unde detestari potiùs hoc quàm imitari, Studiosus debet, qui semper in corde & animo habeat istud *Sapientis cap. I, 4. Sapientia non ingreditur animam malignam, nec habitat in corpore peccatis obnoxio.*

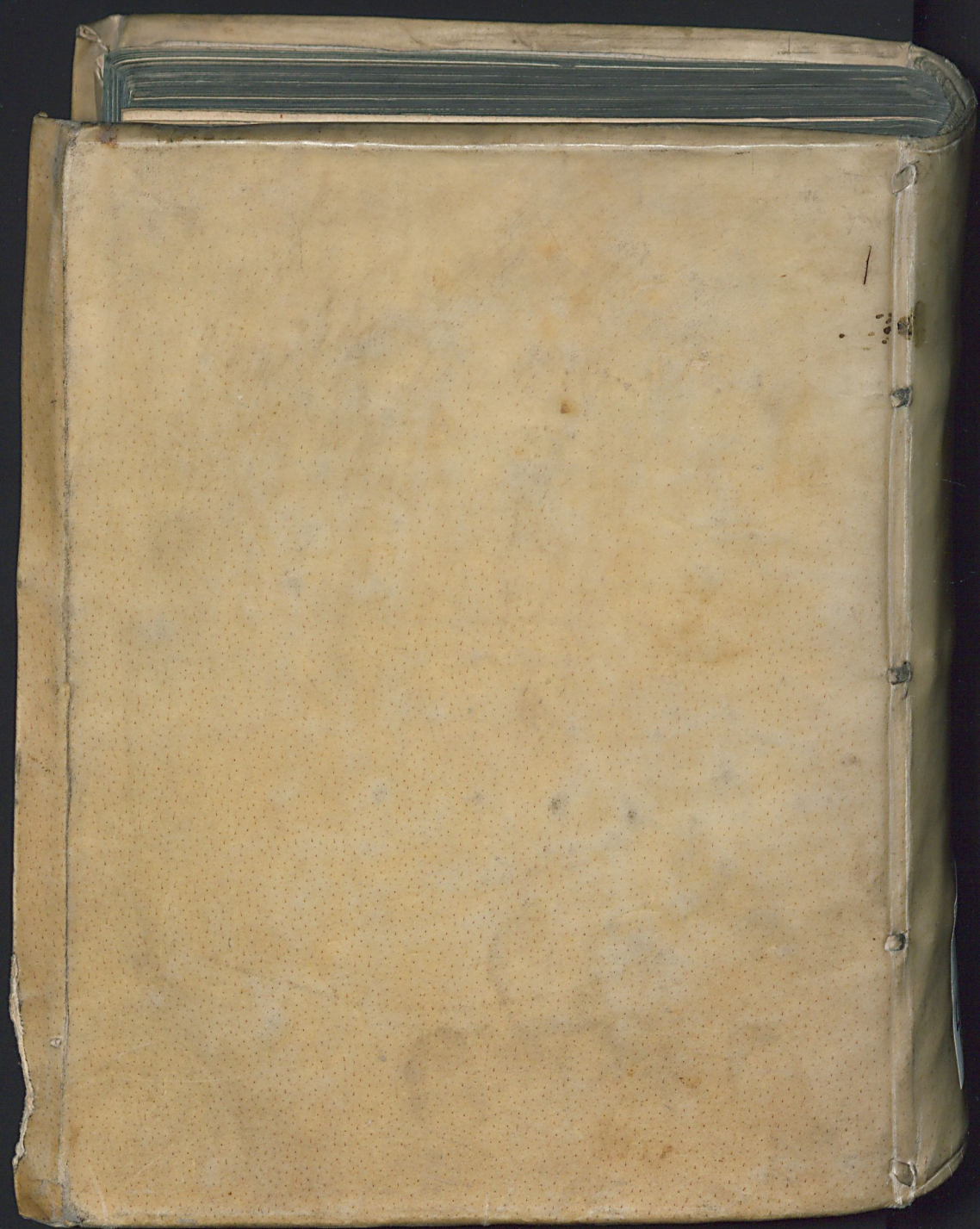
Et hæc prolegomenon locò *Chemnitius* noster monere voluit, in quibus præter spem & intentionem, materiæ ubertas prolixitatem nobis fecit; In cæteris id daturi sumus operam, ne ipsam Locorum *Chemnitianorum* molem nostrâ flagogæ exæquet vel etiam superet. Conservet nos Deus in Veritate sua!

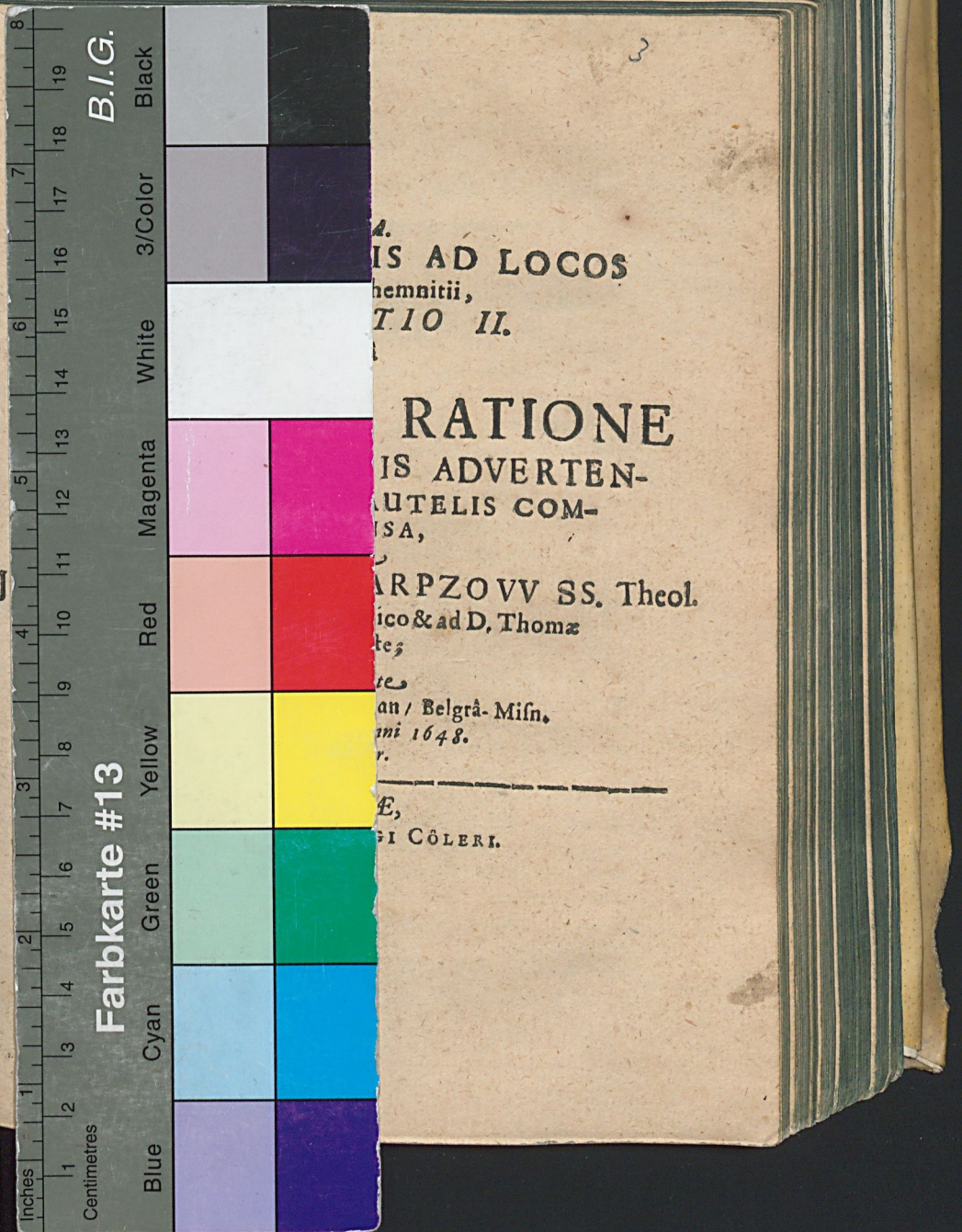

AB 42 $\frac{3}{i,9}$

1017

Inches
Centimetres

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

A.
IS AD LOCOS
hemnitii,
TIO II.

RATIONE

IS ADVERTEN-
UTELIS COM-
SA,

ARPZOVV SS. Theol.
ico & ad D. Thomæ

an / Belgrâ-Misn.
ni 1648.

E,
I CÔLERI.

